شماره صندلی	اداره کل آموزش و پرورش شهرستان‌های استان تهران مدیریت آموزش و پرورش ناحیه یک شهرری دبیرستان غیردولتی دوره دوم **دانشجو** سال تحصیلی ۴۰۳-۴۰۲ امتحانات نوبت اول (دی ۱۴۰۲)	مهر مدرسه: محل درج نمره و امضای دبیر:
نام و نام خانوادگی:		

نام درس: ادبیات فارسی ۳	کلاس: دوازدهم کلیه رشته ها	نام دبیر: استاد مهماندوست	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/ ۱۰ /۱۱	زمان: ۸۰ دقیقه	تعداد صفحات: ۳

۱) قلمرو زبانی (۷نمره)

واژه‌های مشخص شده را معنا کنید:

۱. همه نوری و **سروری** همه جودی و جزایی. ۳- هر کسی از **ظنّ** خود شد یار من. ۱

۲. گفت: باید **حد زند** هشیار مردم مست را. ۴- **سموم** سرد این عقل بی درد.

۵. برای هر یک از موارد زیر یک مترادف بیاورید.

۵-۱- **به خدای تعالی بازگشتن:** ۵-۲- **شادی بخش:** ۰/۵

۶. فعل های مشخص شده را از نظر کاربرد معنایی بررسی کنید:

۶-۱- **زاهد ظاهر پرست از حال ما آگاه نیست.** ۶-۲- **گفت: نزدیک است والی را سرای، آنجا شویم.** ۰/۵

۷. کلمه‌های املایی را برای جای خالی بگزینید: ۰/۵

۷-۱- عصاره تاکی به قدرت او شهد ... (**فایق – فایغ**) شده.

۷-۲- چشمهٔ آبی سرد که در.... (**تموز– تموظ**) سوزان کویر، گویی از دل یخچالی بزرگ بیرون می‌آید.

۸. غلط‌های املایی را در گروه واژگان زیر بیابید و اصلاح کنید.

« فرظ و واجب – بهر مکاشفت – ثواب و درست – قیاس و اندازه – فراق و آسایش– شیر ارغند – طرف چمن – طایر قدس – محرم و آشنا – بحت و حیرت» ۱

۹. نقش دستوری واژه های زیرخط دار را شناسایی کنید. ۰/۵

« آن کسی را که در این ملک سلیمان کردیم / ملت امروز یقین کرد که او اهرمن است »

۱۰. در بیت زیر یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی بیابید. ۰/۵

■ **زین بی خردان سفله بستان / داد دل مردم خردمند**

۱۱. هر یک از واوهای متن زیر چه نوع واوی است. (**حرف عطف، حرف پیوند**) ۰/۵

۱۱-۱- نیمه شب آرام تابستان بود و من هنوز کودکی هفت هشت ساله.

۱۱-۲- به سوی شهرها و آبادی ها آمده اند.

۱۲. با توجه به جمله زیر به چهار پرسش پاسخ دهید. ۱

■ دانش آموز پایهٔ دوازدهم با پیراهن آبی آسمانی خود در هوای بسیار خوب کوهپیمایی می کرد.

۱۲-۱- **کدام واژه قید صفت است؟** ۱۲-۲- **کدام واژه صفت صفت است؟**

۱۲-۳- **کدام واژه متمم است؟** ۱۲-۴- **کدام واژه صفت مضاف الیه است؟** ۰/۵

۱۳. در عبارت زیر چه واژه ای حذف شده است؟ این جزء به چه قرینه ای حذف را گردیده است؟

فکری ای هم وطنان در ره آزادی خویش / بنمایید که هر کس نکند مثل من است

۱۴. در مصراع زیر نوع «را» چیست؟ ۰/۵

■ **مر زبان را مشتری جز گوش نیست.**

www-kanoon-ir

۲) قلمرو ادبی (۵نمره)

۱۵. در عبارت روبرو «گلهای الماس» استعاره از چیست؟ آن شب نیز ماه با تلألؤ پرشکوهش از راه رسید و گل‌های الماس شکفتند. ۰/۲۵

۱۶. با نگرش به واژه‌های زیرخطدار، عبارت‌های زیر در بردارندهٔ چه آرایه‌هایی است؟

۱۶-۱- دایه ابر بهاری را فرموده تا **بنات نبات** در مهد زمین بپرورد.

۱۶-۲- با آنکه جیب و جام من از مال و می‌تهی ست / ما را فراغتی ست که **جمشید جم** نداشت ۰/۷۵

۱۶-۳- ای مادر سرسپید بشنو/ این پند **سیاه بخت** فرزند

۱۷. چهار آرایه در بیت زیر بیابید و آنها را مشخص کنید. ۱

« دست از مس وجود چو مردان ره بشوی / تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی »

۱۸. یک آرایه در مصراع زیر بیابید و آن را مشخص کنید. ۰/۵

« محرم این هوش جز بی هوش نیست.»

۱۹. درست و نادرست بودن آرایه ها را در بیت‌های زیر بررسی کنید. ۰/۵

۱۹-۱- شانه می آید به کار زلف در آشفتگی / آشنایان را در ایام پریشانی بپرس **(اسلوب معادله – استعاره)**

۱۹-۲- گفتی: به روزگاران مهری نشسته گفتم / بیرون نمی توان کرد حتی به روزگاران **(تضمین – واژه آرایی)** ۰/۵

۲۰. بیت به هم ریخته زیر را سامان دهید. ۱

« جنونم - برانگیخت - خاموشی - بازآ - فریادها - که در هوایت – کوهساران - از سنگ.»

۲۱. بیتهای زیر را کامل کنید:

۲۱-۱- **خواب و خورت ز مرتبه خویش دور کرد /** .....

۲۱-۲- ..... **/ بیداری ستاره در چشم جویباران.** ۰/۵

۲۲. مصراع‌های ستون چپ با کدام یک از مصراع‌های ستون راست کامل می شود؟ (یک مورد اضافه است.)

۲۲-۱- یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر ○ ○ هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی

۲۲-۲- در مکتب حقایق پیش ادیب عشق ○ ○ تا راهرو نباشی کی راهبر شوی

○ کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی.

۳) قلمرو فکری (۸نمره)

معنای بیت‌ها و نوشته‌های زیر را به نثر روان بنویسید.

۲۳. لب و دندان سنایی همه توحید تو گوید / مگر از آتش دوزخ بودش روی رهایی. ۰/۷۵

۲۴. درختان را به خلعت نوروزی قبای سبز ورق در بر گرفته. ۰/۵

۲۵. خانه ای کاو شود از دست اجانب آباد / ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت الحزن است. ۰/۷۵

۲۶. خاکی است که رنگین شده از خون ضعیفان / این ملک که بغداد و ری اش نام نهادند.

۲۷. برکش ز سر آن سپید معجر / بنشین به یکی کبود اورند. ۰/۵

۲۸. وجه خدا اگر شودت منظر نظر / زین پس شکی نماند که صاحب نظر شوی. ۰/۵

۲۹. در عشق کسی قدم نهد کش جان نیست / با جان بودن به عشق در سامان نیست. ۰/۵

۳۰. خوان نعمت بی دریغش همه جا کشیده. ۰/۲۵

۰/۲۵

www.kanoon.ir

۳۱. با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش ندارد، نیســـت باد

آتش عشـــق است کـــــاندر نی فـــتاد جوشش عشق است کاندر می فتاد

نی، حریف هر کـــــه از یاری بـرید پرده هایش پرده‌هـــــای ما درید

همچو نی زهری و تریاقی کـــــه دید؟ همچو نی دمساز ومشتاقی که دید؟

نی، حدیث راه پر خون می‌کـــــند قصه‌هـــــای عشق مجنون می‌کند

۰/۵

۰/۵

۰/۲۵

۰/۲۵

۳۱-۱- منظور از «**باد**» در مصراع نخست و دوم چیست؟ ۰/۵

۳۱-۲- در بیت پنجم یک کنایه بیابید و معنی آن را بنویسید؟

۳۱-۳- قالب این سروده چیست؟ ۰/۵

۳۱-۴- در بیت دوم یک آرایه بیابید و بنویسید؟

۳۱-۵- منظور از «تریاق» چیست؟

۳۲. منظور از «خوش حالان» و «بدحالان» در بیت زیر چیست؟ ۰/۵

« **من به هر جمعیتی نالان شدم / جفت بد حالان و خوش حالان شدم** »

۰/۲۵

۳۳. مفهوم عبارت زیر چیست و یادآور کدام مثل است؟

از بیم عقرب جرّارهٔ دموکراسی قرن بیستم، ناچار شده به مار غاشیهٔ حکومت سرهنگ ها پناه ببرد.

۳۴. منظور از «سوخته جان» در بیت زیر چه کسی است؟ ۰/۵

« پنهان مکن آتش درون را / زین سوخته جان شنو یکی پند »

۳۵. مقصود از « نی » و « نیستان» در بیت زیر چیست؟ ۰/۲۵

بشنو این نی چون حکایت می‌کند / از جدایی ها شکایت می‌کند // کز نیستان تا مرا ببریده اند / از نفیرم مرد و زن نالیده اند

۳۶. عبارت « **پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد**» به چه صفت خداوند اشاره دارد؟

www.kanoon.ir

پاسخ نامه	نمره به عدد:	نمره به حروف:
سوالات امتحانی درس: فارسی ۳	تاریخ امتحان: ۱۴۰۰/۱۰/	ساعت شروع: ۸ صبح
مدت امتحان: ۸۰ دقیقه		**مهر مدرسه**
نوبت دی ماه- سال تحصیلی **متوسطه دوره ی دوم -پایه: دوازدهم**		

۱) قلمرو زبانی (۷نمره)	
واژه‌های مشخص شده را معنا کنید:	
۱. شادی (۰/۲۵) ۳- گمان (۰/۲۵)	۱
۲. شلاق زدن (۰/۲۵) ۴- باد بسیار گرم و زیان رساننده(۰/۲۵)	
۵. برای هر یک از موارد زیر یک مترادف بیاورید.	
۵-۱- **انابت** (۰/۲۵) ۵-۲- **مفرّح**	۰/۵
۶. فعل های مشخص شده را از نظر کاربرد معنایی بررسی کنید:	
۶-۱- **فعل اسنادی، متضاد «است»** (۰/۲۵) ۶-۲- **برویم، فعل تام** (۰/۲۵)	۰/۵
۷. کلمه‌های املایی را برای جای خالی بگزینید:	۰/۵
۷-۱- **فایق** (۰/۲۵)	
۷-۲- **تموز** (۰/۲۵)	
۸. غلط‌های املایی را در گروه واژگان زیر بیابید و اصلاح کنید.	
« **فرض و واجب – بحر مکاشفت - فراغ و آسایش– بهت و حیرت**»(هر پاسخ درست ۰/۲۵)	۱
۹. نقش دستوری واژه های زیرخط دار را شناسایی کنید.	۰/۵
سلیمان: مسند(۰/۲۵) / **ملت: نهاد**(۰/۲۵)	
۱۰. در بیت زیر یک ترکیب وصفی و یک ترکیب اضافی بیابید.	
ترکیب وصفی: **بی خردان سفله، این بی خردان، مردم خردمند / ترکیب اضافی: داد دل، دل مردم** (هر پاسخ درست ۰/۲۵)	۰/۵
۱۱. هر یک از واوهای متن زیر چه نوع واوی است. (**حرف عطف، حرف پیوند**)	۰/۵
۱۱-۱- **حرف پیوند**(۰/۲۵)	
۱۱-۲- **حرف عطف**(۰/۲۵)	
۱۲. با توجه به جمله زیر به دو پرسش پاسخ دهید.	
■ دانش آموز پایهٔ دوازدهم با پیراهن آبی آسمانی خود در هوای بسیار خوب کوهپیمایی می کرد.	۱
۱۲-۱- بسیار(۰/۲۵) ۱۲-۲- آسمانی(۰/۲۵)	
۱۲-۳- پیراهن یا هوا (۰/۲۵) ۱۲-۴- دوازدهم(۰/۲۵)	
۱۳. در عبارت زیر چه واژه ای حذف شده است؟ این جزء به چه قرینه ای حذف را گردیده است؟	۰/۵
فکری(۰/۲۵)، قرینه لفظی (۰/۲۵)	
۱۴. در مصراع زیر نوع «را» چیست؟	
اضافه گسسته (۰/۵)	۰/۵
۲) قلمرو ادبی (۵نمره)	
۱۵. ستارگان (۰/۲۵)	۰/۲۵
۱۶. با نگرش به واژه‌های زیرخطدار، عبارت‌های زیر در بردارندهٔ چه آرایه‌هایی است؟	

www-kanoon.ir

۱۶-۱- اضافه تشبیهی (۰/۲۵) ۱۶-۲- تلمیح (۰/۲۵) ۱۶-۳- حس آمیزی (۰/۲۵)	۰/۷۵
۱۷. چهار آرایه در بیت زیر پیدا کنید و رکن های آن را بازگو کنید. **تناسب: مس، زر، کیمیای / تشبیه: چو مردان ره، کیمیای عشق، زر شوی، مس وجود / دست بشوی: کنایه / جناس: بشوی، شوی / واج آرایی** (هر پاسخ درست ۰/۲۵)	۱
۱۸. متناقض نما (۰/۲۵)	۰/۵
۱۹. درست و نادرست بودن آرایه ها را در بیت‌های زیر بررسی کنید. ۱۹-۱- درست (۰/۲۵) ۱۹-۲- درست (۰/۲۵)	۰/۵
۲۰. بیت به هم ریخته زیر را سامان دهید. « بازآ که در هوایت خاموشی جنونم / فریادها برانگیخت از سنگ کوهساران » (۰/۵)	۰/۵
۲۱. بیتهای زیر را کامل کنید: ۲۱-۱- **آن گه رسی به خویش که بی خواب و خور شوی** (۰/۵) ۲۱-۲- ای مهربان تر از برگ در بوسه های باران (۰/۵)	۱
۲۲. (هر پاسخ درست ۰/۲۵) ۲۲-۱- یک دم غریق بحر خدا شو گمان مبر ○ ○ هان ای پسر بکوش که روزی پدر شوی(۰/۲۵) ۲۲-۲- در مکتب حقایق پیش ادیب عشق ○ ○ تا راهرو نباشی کی راهبر شوی ○ کز آب هفت بحر به یک موی تر شوی. (۰/۲۵)	۰/۵
۳) قلمرو فکری (۸نمره)	
معنای بیت‌ها و نوشته‌های زیر را به نثر روان بنویسید. ۲۳. همه وجود سنایی یگانگی تو را می‌گویند. امید است (شاید) برای او (سنایی) از آتش دوزخ [راه]ایی باشد.	۰/۷۵
۲۴. خداوند درختان را پربرگ کرده است و برگ هایشان مانند قبای سبز رنگ است.	۰/۵
۲۵. کشوری که با توانمندی و امکانات بیگانگان آباد شود باید آن کشور را با اشک مردم ویران کرد؛ زیرا آن کشور همانند ماتمکده است نه کشور.	۰/۷۵
۲۶. این سرزمین، سرزمینی است که به خاطر جان باختن انسانی های ستم دیده بسیاری از خون رنگین شده است و ما آن را بغداد و ری نام نهاده ایم.	۰/۵
۲۷. ای دماوند، از ناتوانی و خاموشی دست بکش. بر اورنگ فرمانروایی بنشین و توانایی خودت را نمایان کن.	۰/۵
۲۸. اگر نور خداوند پیشاروی تو قرار گیرد، به یقین از این پس دارای بینش و آگاهی خواهی گشت.	۰/۵
۲۹. کسی می تواند در راه عشق گام بنهد که بمیرد و جانش را از دست بدهد. امکان ندارد که عاشق جان داشته باشد.	۰/۲۵
۳۰. سفره نعمت بی مضایقه خداوند همه جا پهن است.	۰/۲۵
۳۱. با توجه به بیت‌های زیر به پرسش‌های زیر پاسخ دهید. **آتش است این بانگ نای و نیست باد هر که این آتش ندارد، نیســـت باد**	

www.kanoon.ir

آتش عشـــــق است کـــــــاندر نی فـــــتاد جوشش عشق است کاندر می فتاد

نی، حریف هر کـــــــه از یاری بـرید پرده هایش پرده‌هـــــــای ما درید

همچو نی زهری و تریاقی کـــــــه دید؟ همچو نی دمساز ومشتاقی که دید؟

نی، حدیث راه پر خون می‌کـــــــند قصه‌هـــــــای عشق مجنون می‌کند

۰/۵

۰/۵

۰/۲۵

۰/۲۵

۳۱-۱- باد: نسیم / باد: شود (هر پاسخ درست ۰/۲۵)

۰/۵

۳۱-۲- راه پرخون: خطرناک (هر پاسخ درست ۰/۲۵)

۳۱-۳- مثنوی (۰/۲۵)

۰/۵

۳۱-۴- تشبیه: آتش عشق / جوشش عشق: استعاره / می، نی: جناس (۰/۲۵)

۳۱-۵- پادزهر (۰/۵)

۰/۵

۳۲. خوش حالان: رهروان راه حق که از سیر به سوی حق شادمان اند. / بدحالان: کسانی که سیر و سلوک آنها به سوی حق کند است. (هر پاسخ درست ۰/۲۵)

۰/۲۵

۳۳. معنی عبارت زیر چیست و یادآور کدام مثل است؟

معنی: از وضعیت بد به وضعیت بدتر دچار شدن / از چاله به چاه افتادن (هر پاسخ درست ۰/۲۵)

۰/۵

۳۴. سخنور (۰/۲۵)

۰/۲۵

۳۵. نی: مولانا / نیستان: جهان معنا (هر پاسخ درست ۰/۲۵)

۳۶. ستار العیوب بودن خداوند (۰/۲۵)

این همه گفتیم لیک اندر بسیج / بی عنایات خدا هیچیم هیچ